

TE-palvelu-uudistus 2025: Sopimus yhteisen työllisyysalueen perustamisesta ja järjestämissuunnitelma julkisten työvoimapalveluiden toteuttamiseksi 1.1.2025 alkaen

Kaupunkikehityslautakunta 03.10.2023 § 149
4171/00.01.00.09/2023

Valmistelija

Työllisyyspalveluiden esimies Minna Virta, minna.k.virta@salo.fi, 044 778 2161, projektipäällikkö Salla Seppälä, salla.seppala@salo.fi, 050 439 8446

Taustaa

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023) hyväksyttiin maaliskuussa 2023. Lain myötä siirretään vastuuta valtion työ- ja elinkeinopalveluista kunnille. Käytännössä tehtäviä siirretään 1.1.2025 alkaen TE-toimistoista, ELY-keskuksista ja KEHA-keskuksesta kuntiin. TE-toimistot lakkautetaan uudistuksen myötä ja palveluiden tuottamiseen liittyvä henkilöstö ja omaisuus siirretään kuntiin liikkeenluovutuksella.

Uudistuksen tavoitteena on kytkeä työllisydenhoito lähemmäksi kuntalaisia ja kunnan muita palveluita. Erityisesti elinkeino-, koulutus ja sivistyspalveluiden yhteistyön tiivistäminen työllisyyden ja elinvoiman edistämässä on uudistuksen keskeinen tavoite.

Kunnat voivat lain mukaan järjestää palvelut itse tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa (työllisyysalue). Palveluita on järjestettävä alueilla, jossa työvoimapohjan suuruus on vähintään 20 000 henkilöä. Lisäksi alueen tulee olla maantieteellisesti yhtenäinen sekä työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva kokonaisuus.

Työllisyysalueen muodostavien kuntien tulee sopia työvoimapalveluiden ja niihin liittyvien tehtävien järjestämisestä kuntalain tarkoittamassa lakisääteisessä yhteistoiminnassa joko sopien järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle kunnalle (ns. vastuukuntamalli) tai kuntayhtymälle. Vastuukuntamallissa työllisyysalueella on yksi järjestämisvastuussa oleva kunta. Kuitenkin sopimuksella voidaan siirtää määriteltyjen tehtävien osalta toimivaltaa myös yksittäiselle työllisyysalueen kunnalle. Lisäksi eri työllisyysalueet voivat tehdä yhteistyötä palveluiden tuottamisessa.

Työllisyysalueen kuntien on toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle 31.10.2023 mennessä sopimus yhteisestä toimitilasta tai kuntayhtymän perussopimus. Lisäksi on toimitettava työvoimapalvelujen järjestämisestä suunnitelma, joka sisältää:

- tehtävien hoitamiseen varattavat taloudelliset ja henkilöstövoimavarat sekä niiden kohdentuminen; palvelujen tuottamista ja kohdentamista koskevat ratkaisut;
- toimipisteiden määrä ja sijoittuminen;
- yhteistyötahot ja -muodot;
- työperäisen maahanmuuton, työvoiman ja työpaikkojen kohtaannon sekä työvoiman liikkuvuuden edistäminen sekä;
- varautuminen rakennemuutostilanteisiin.

Lisäksi työllisyysalueelta tulee samalla ilmoittaa, mikäli valtion käytössä olevia työvoimapalvelujen järjestämiseen tarkoitettuja toimitiloja ei haluta uudistuksessa ottaa käyttöön. Muuten tilat siirtyvät työvoimaviranomaisten hallintaan vuoden 2025 alussa.

Valtioneuvostolla on päätöksenteko-oikeus työllisyysalueen muodostamisesta tai kunnan kuulumisesta työllisyysalueeseen, mikäli

kunnat eivät pääse sopimukseen edellytykset täyttävistä alueista (nk. perälautasäädös).

Oheismateriaalina työ- ja elinkeinoministeriön kunnille 7.6.2023 toimittamat dokumentit: Evästys työllisyysalueiden ilmoitusten jättämisestä ja käsittelystä sekä Ohjeistus kunnille työvoimapalveluiden järjestämistä koskevasta suunnitelmasta.

Uudistuksen suurimmat talousvaikutukset

Uudistuksessa kuntien uusien lakisääteisten tehtävien kustannukset korvataan yleiskatteellisilla valtionosuuksilla, joiden suuruus perustuu kunnan työikäiseen väestön, työttömien ja vieraskielisten määrään. Rahoitus tarkistetaan vuosittain ja sopeutumisaika uuteen malliin on kaksi vuotta.

Uudistuksessa myös kuntien työttömyysetuuksien rahoitusvastuu kasvaa. ”Kannustava rahoitusmalli” tarkoittaa sitä, että kunnan vastuu työttömyysturvan rahoituksesta alkaa nykyistä (300 päivää työmarkkinatukea saaneet) aiemmin ja kasvaa portaittain jo, kun kuntalainen on saanut työttömyysetuutta yli 100 päivää. Työttömyysetuuden rahoitusvastuu poistuu vain, kun henkilö ei saa työttömyysetuutta eli palveluihin osallistumisella ei ole vaikutuksia, toisin kuin nykymallissa. Vastuun laajentamisen korvauksena valtionosuuksiin tehdään lisäys, joka vastaa kunnille aiheutuvaa kustannusten lisäystä. Korvaus lasketaan poikkileikkaustilanteessa ja se korotetaan vuosittain indeksillä mutta kunnan työttömyyden muutoksiin se ei reagoi.

Kunnat vastaavat tehtävien rahoituksesta itse, vaikka järjestämisvastuu olisi vastuukuntamallissa siirretty toiselle kunnalle. Työttömyysturvamenojen kustannukset tulevat suoraan yksittäisille kunnille, kuten tähänkin asti.

Salon työllisyysalueen valmistelu

Salon ja Someron kaupungit sekä Kosken TI. ja Marttilan kunnat ovat yhteiseen työllisyysaluevalmisteluun sitoutumisen jälkeen neuvotelleet yhteistoiminta-alueen sopimuksesta sekä laatineet työvoimapalveluiden järjestämissuunnitelman toimitettavaksi työ- ja elinkeinoministeriöön 31.10.2023 mennessä. Valmistelun pääperiaatteena on ollut kaupunginhallituksen päätöksen (2152/00.01.02.02/2023) mukaisesti vastuukuntamalli, jossa Salon kaupunki toimii vastuukuntana.

TE-palveluiden uudistuksen painopisteiden määrittelyyn (järjestämissuunnitelma) on osallistunut Salon kaupungin ja muiden työllisyysalueen kuntien työllisyys- ja elinkeinopalveluiden henkilökuntaa, sidosryhmiä, palveluntuottajia, yrittäjiä, koulutusorganisaatioita, luottamushenkilöitä sekä vaikuttamistoimielinten edustajia. Kanavina ovat olleet erilaiset työpajat, sähköiset kyselyt ja info-tilaisuudet, pääasiallisesti keväällä 2023. Kuntalaisilla on ollut mahdollisuus vaikuttaa erillisen avoimen internet-pohjaisen kyselyn kautta.

Uudistuksen valmistelua on seurannut ohjausryhmä, jossa on edustus kuntien lisäksi Varsinais-Suomen TE-toimistosta sekä ELY- ja KEHA -keskuksista.

Sopimus yhteisen työllisyysalueen perustamisesta julkisten työvoimapalveluiden järjestämiseksi

Kunnat muodostavat yhteistoiminta-alueen (Salon työllisyysalue) esityslistan liitteen mukaisella sopimuksella, jonka kohteena ovat julkisten työvoimapalveluiden järjestäminen ja muut työvoimapalveluihin liittyvät lakisääteiset tehtävät.

Sopimuksen mukaan Salon kaupunki on kuntalain (410/2015 51 §) mukainen vastuukunta, joka vastaa järjestettävien palveluiden ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä, tuottamistavasta, tuottamisen valvonnasta ja viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Palvelujen järjestämisestä vastaavana kuntalain mukaisena yhteisenä toimielimenä ja työllisyysalueen työvoimaviranomaisena toimii Salon kaupunginhallituksen alaisuuteen perustettava elinvoimajaosto. Elinvoimajaoston kokoonpanoon lisätään muiden sopijakuntien valitsemat neljä (4) jäsentä ja jokaiselle henkilökohtainen varajäsen. Someron kaupungilla on tästä kaksi (2) jäsentä ja Marttilan ja Koski TI kunnilla kummallakin yksi (1) jäsen. Muiden sopijakuntien valitsemat jäsenet osallistuvat yhteistoiminta-alueetta koskevaan päätöksentekoon elinvoimajaostossa.

Sopijakunnat perustavat lisäksi yhteisen ohjausryhmän, johon kukin kunta nimeää yhden ja tälle henkilökohtaiseksi varajäseneksi sellaisen viranhaltijan tai työntekijän, jonka tehtäviin työllisyyden ja elinvoiman edistäminen liittyy. Ohjausryhmän tehtävänä on mm. tukea toimielimen tehtävien valmistelua sekä edistää sopimuskuntien välistä yhteistyötä ja tiedonkulkua.

Sopimuksen mukaan Salon kaupunki vastaa vastuukuntana työllisyysalueen taloudenhoidosta. Kaikki työllisyysalueen palveluiden välittömät ja välilliset järjestämisestä, tuottamisesta ja organisoinnista aiheutuvat kustannukset jaetaan laskennallisten periaatteiden mukaan kuntien kesken. Jakokriteereiden mukaan 50 % kustannuksista kohdennetaan sopijakuntien 18-64 -vuotiaiden suhteellisten osuuksien perusteella ja 50 % sopijakuntien työttömien (laaja käsite) suhteellisten osuuksien perusteella. Kustannusjaon perusteina ovat selkeys, ennakoitavuus, hallinnollinen kustannustehokkuus ja oikeudenmukaisuus. Osa julkisten työvoimapalveluiden tarjonnasta perustuu kysyntään, joka kasvaa työttömyyden lisääntyessä. Työllisyysalueella on kuitenkin lakisääteisiä tehtäviä ja hallintoa, jotka on ylläpidettävä kysynnästä ja työttömyysasteesta riippumatta. Työvoimapalveluiden kustannusten toteutuminen vaihtelee ja täysin aiheuttamisperusteinen kustannustenjakoa on tällä hetkellä mahdotonta toteuttaa ilman suurta hallinnollista työtä ja kustannusta.

Edellä kuvatun kustannusjaon perusteella jaetaan jo vuonna 2024 syntyvät valmisteluun liittyvät työllisyysalueen yhteiset kustannukset.

Salon työllisyysalueen järjestämissuunnitelma julkisten työvoimapalveluiden toteuttamiseksi

Julkisten työvoimapalveluiden järjestämissuunnitelma on asiakirja, jonka avulla työ- ja elinkeinoministeriö arvioi työllisyysalueiden edellytyksiä suoriutua järjestämisvastuuseen ja palveluiden tarjoamiseen liittyvistä velvoitteistaan. Suunnitelmassa on otettu kantaa mm. tehtävien hoitamiseen varattujen taloudellisten ja henkilöstöresurssien kohdentamiseen, palveluiden tuottamisen ratkaisuihin sekä tuleviin toimipisteisiin. Työllisyysalueen talouden ja toiminnan suunnittelu jatkuu kuitenkin yksityiskohtaisemmin vuosien 2023 ja 2024 aikana. Työllisyysalueen vuoden 2025 talouden ja toiminnan suunnittelu tapahtuu osana Salon kaupungin talousarvioprosessia yhteistyössä sopimuskuntien kanssa.

Työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirto pitää sisällään laajalti kunnille uusia lakisääteisiä tehtäväkokonaisuuksia, kuten työnantajapalvelut, erilaisten palveluiden ja koulutusten hankinnat sekä tukien ja korvausten maksatukset. Järjestämissuunnitelman mukaan työllisyysalue tavoittelee toimivia työmarkkinoita, jotka tukevat alueellista

elinvoimaa. Tavoitteena on varmistaa osaavan työvoiman saantia työmarkkinoiden tarpeisiin sekä estää työttömyyden pitkittymistä varhaisen puuttumisen toimintamalleilla. Salon kaupunki tulee laatimaan erillisen työllisyysohjelman vuosille 2024-2027, jossa otetaan huomioon työllisyysalueen näkökulma sekä määritellään tavoitteet ja toimenpiteet tarkemmalla tasolla.

Pohjana suunnittelussa on osittain toiminut työllisyyden kuntakokeilu (Salo, Koski TI ja Marttila), jossa palvellaan jo nyt lukumäärällisesti valtaosaa työllisyysalueen työnhakijamääristä. Kuntakokeilussa kehitettyjä hyviä käytäntöjä (mm. fyysisten henkilökohtaisten palveluiden painottaminen sekä aktiivinen yhteistyö oppilaitosten ja hyvinvointialueen kanssa). Kuntakokeilussa tuloksena on ollut työttömien aktivointiasteen nousu ja työnhaun kestojen lyhentyminen.

Työllisyysalueen suunnitteluun tässä vaiheessa ei ole vielä käytössä täsmällisiä tietoja valtiolta siirtyvistä henkilöresursseista tai myöskään lopullisesta valtionosuusrahoituksesta vuodelle 2025, joten taloussuunnittelu tarkentuu vuonna 2024 kaupungin talousarvioprosessin yhteydessä. Työllisyysalueen tulevat kustannukset koostuvat henkilöstökustannuksista, erilaisista tuista ja palveluista sekä muista kustannuksista, jotka liittyvät palvelutuotantoon. Työllisyysaluesuunnittelussa on arvioitu, että kuntien on varauduttava valtiolta siirtyvän henkilöstön lisäksi lisäpanostukseen eli henkilöstömäärien lisäämiseen, jotta kattavat fyysiset lähipalvelut ja kuntakokeilussa saavutettu hyvä palvelutaso voidaan turvata. Tämä tarkoittaa rahoituksen osalta kuntien laskennallista valtionosuusrahoitusta suurempaa rahoitustarvetta. Toisaalta kuitenkin esimerkiksi palkkatuen käytössä (erityisesti kuntien palkkatuet) on odotettavissa laskua nykytilanteeseen verrattuna. Tämän lisäksi ostopalveluhankintoja tullaan tarkastelemaan enemmän vaikuttavuuden näkökulmasta ja sen kautta kustannusten laskua niiden osalta pidemmällä aikavälillä on odotettavissa. Uudella työttömyysturvan kannustinmallilla on myös arvioitu olevan merkittävä palveluiden tarjontaa, kohdentuvuutta ja käyttöä ohjaava vaikutus.

Järjestämissuunnitelmassa korostuu työllisyysalueen eri tahojen kanssa tekemä yhteistyö (paikallinen, maakunnallinen ja valtakunnallinen). Se pitää sisällään suunnitelman ylläalueellisesta yhteistyöstä, jota muiden työllisyysalueiden kanssa toteutetaan. Keskeisenä yhteistyökumppanina on Turun tuleva työllisyysalue, jonka kanssa selvitetään yhteisesti toteutettavaa tukien ja korvausten maksatustehtävää. Lisäksi tarvittaessa ostopalveluhankintoja, työnantajapalvelua, työmarkkinoiden ennakoituyhteistyötä sekä muuta verkostotyötä pyritään tekemään ylläalueellisesti, etenkin lähialueiden tulevien työvoimaviranomaisten kanssa.

Järjestämissuunnitelmassa on huomioitu työperäisen maahanmuuton lisääntyvä tarve, työpaikkojen kohtaannon ja työvoiman liikkuvuuden edistäminen sekä varautuminen rakennemuutostilanteisiin.

Tilaratkaisut

Salon kaupungilla on käynnissä työllisyyspalveluiden tilakysymysten osalta kokonaisratkaisun valmistelu. Tällä hetkellä kaupungin työllisyyspalvelut toimii neljässä eri toimipisteessä ja lisäksi TE-toimistolla on oma toimitila. Tuleva työvoimapalveluiden vastuutehtävä ja siihen liittyvä valtion henkilöstön siirtyminen luo myös uusia tilatarpeita. Tavoitteena on saada nykyistä toimivampi ja asiakaslähtöinen ratkaisu, joka vaatii vielä tarkempaa valmistelua.

Liitteenä:

- Sopimus yhteisen työllisyysalueen perustamisesta julkisten työvoimapalveluiden järjestämiseksi
- Järjestämissuunnitelma julkisten työvoimapalveluiden toteuttamiseksi 1.1.2025 alkaen

Esittelijä	Kaupunkikehitysjohtaja
Päätösehdotus	<p>Kaupunkikehityslautakunta päättää esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle, että se hyväksyy</p> <p>1) Sopimuksen yhteisen työllisyysalueen perustamisesta julkisten työvoimapalveluiden järjestämiseksi ja valtuuttaa kaupunginjohtajan tekemään siihen tarvittaessa teknisluonteisia muutoksia.</p> <p>2) Järjestämissuunnitelman julkisten työvoimapalveluiden toteuttamiseksi 1.1.2025 alkaen.</p> <p>3) Työ- ja elinkeinoministeriöön tilakysymyksen osalta toimitettavan ilmoituksen, jonka mukaan Salon kaupunki tulevana vastuukuntana ottaa vastaan valtion työllisyysenhoitoon tarkoitettut tilat Salossa, mikäli ne käynnissä olevan työllisyyspalveluiden tilaratkaisun kokonaiskartoituksen perusteella ovat sopivimmat tulevan toiminnan tarpeisiin nähden.</p> <p>Pöytäkirja tämän asian osalta tarkastetaan kokouksessa.</p>
Päätös	<p>Kaupunkikehityslautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.</p> <p>Pöytäkirja tarkastettiin tämän asian osalta kokouksessa.</p> <p>Salla Seppälä poistui tämän asian käsittelyn jälkeen klo 17.54.</p>
Tiedoksianto	<p>Toimistopalvelut Kaupunginvaltuuston käsittelyn jälkeen: Valmistelijat Kosken kunta Marttilan kunta Someron kaupunki Työ- ja elinkeinoministeriö</p>